

اگرچه امکان برگزاری تجمعات توده‌های مردم در قوانین عادی نفی نشده، ولی به صورت ایجابی مشخص نیست اقرار گوناگون مردم چگونه می‌توانند از این ظرفیت قانون اساسی بهره ببرند و این سکوت سبب ابهام و در نتیجه معطل ماندن بخشی از ظرفیت عظیم قانون اساسی شده است.

مطابق قانون اساسی و آموزه‌های زیربنای اصل ۲۷ ضرورت ندارد لزوماً یک تشکل یا حزب، متقاضی برگزاری تجمع باشد و سایر اقشار مردم نیز باید بتوانند برگزارکننده انواع تجمعات باشند.

بسیاری از تخلفات احتمالی در صورت برگزاری مجال بروز دارد؛ مثلاً اخلاص در مبانی اسلام پیش از برگزاری یک تجمع را احتمالاً با یک ارزیابی ذهنی بتوان سنجش کرد و چندان هم مشخص نیست این سنجش واقع بینانه باشد. البته برخورد قانونی پسینی با ناقضان قانون باید جدی و مؤثر باشد. ۵. درست و انکارناپذیر است که انواع تجمعات اعم از اعتراضی و غیر آن باید بدون حمل هرگونه سلاح باشد. همچنین بدیهی و مورد انتظار است که با انواع خشونت‌های خیابانی، در قالب تجمع و غیر آن، باید بدون تعلل برخورد جدی انتظامی و قضایی شود، اما این انتظار بجا نیست که در اعتراضات، فریادی بلند نشود یا شدت و حدتی در بیان وجود نداشته باشد یا از شعارهای تندوتیز و کنایه آمیز استفاده نشود و هیچ نوع اختلال و وقفه‌ای در امور عادی ایجاد نشود. در مجلس بررسی نهایی قانون اساسی، این عبارت که اجتماعات و تظاهرات «مسالمت آمیز» باشند، رأی کافی نیامد و فقط به قید عدم حمل سلاح در اجتماعات و راهپیمایی‌ها بسنده شد. قید مسالمت آمیز آن قدر کش دار و تفسیر بردار است که می‌تواند مانع از شکل‌گیری یا تداوم تجمعات شود.

۶. انتظارات کوتاه مدت و نگاه سطحی به حواشی تجمعات اعتراضی، از تهدیدهایی است که واکنش ناقص یا ناروی قضایی و انتظامی به اعتراضات را سبب می‌شود. ممکن است تجمعات اعتراضی متعدد و تندوتیزی شکل بگیرد و در آن‌ها، حتی چند بار نقض قانون نیز اتفاق بیفتد. این اتفاقات نباید باعث شود که نظام حکمرانی از خیر برکات عظیم این کنشگری مسئولانه مردم بگذرد. تجربه نشان داده است که اعتماد به مردم و اجازه بروز و تحمل انواع اعتراضات در مجموع و در بلندمدت به نفع و رشد جامعه است. فراموش نکنیم که می‌خواهیم جامعه‌سازی کنیم و در این راه باید تمرین کرد؛ طبیعی است که تمرین در «مسیر رشد» هزینه دارد، ولی باید به شیوه‌ای عقلانی رفتار کرد تا هزینه‌ها حداقلی شوند، اما این هزینه‌ها اجتناب‌ناپذیر است. بر اساس مبانی قانون اساسی، نگاه حکومت باید از موضع پدر باشد، نه پدرسالار؛ یعنی نگاهی محبت آمیز و معطوف به تربیت. اساساً قانون اساسی این ظرفیت‌ها را برای رشد آگاهانه و انتخاب‌گرانه جامعه قرار داده است.

۷. شاید پذیرش این نکته پایانی ثقیل باشد، ولی چنانچه نقطه عزیمت تجمعات اعتراضی را مسئولیت‌پذیری شهروندان در عمل به تکلیف جامعه‌سازی و ایفای تکلیف همگانی دعوت به خیر و امر به معروف و نهی از منکر دانستیم، آنگاه حمایت قانون‌گذار و به طور کلی دستگاه زمامداری از شهروندان تکلیف مدار و مسئولیت‌پذیر، نه تنها توقعی موجه بلکه وظیفه‌ای بدیهی بر گردن حکومت شناخته خواهد شد. ▶